

Sonkajärven kunnan laaja hyvinvointikertomus 2017-2021

Sisällys

Johdanto	3
HyTe vastuutahot ja organisointi.....	3
Hyvinvointikertomus, valtuustokauden 2017-2021 arviointi ja yhteenveto	4

Johdanto

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326 § 12 mukaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Käsillä oleva hyvinvointikertomus on laadittu vuosille 2017-2021 ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2021-2025 laaditaan uuden valtuustokauden alkaessa.

Mainitun lain mukaan kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisentavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia. Lisäksi kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot.

Hyvinvointisuunnitelma ja hyvinvointikertomus sisältää Sonkajärven osalta myös päihde- ja osallisuustyön. Nuorten hyvinvointikertomus tehdään yhdessä Sote- alueen kuntien kesken.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimeenpano-ohjelma otetaan huomioon Hyvinvointisuunnitelmassa 2021-2025.

Käsittelyaikataulu

Kunnanhallitus ja Valtuusto hyväksyvät vuoden 2017-2021 laajan hyvinvointikertomuksen, johon he voivat antaa myös kommentit ja lisäykset.

Hyvinvointisuunnitelma ja sen arviointi tehdään uuden valtuustokauden alkaessa, jonka jälkeen sekä Hyvinvointikertomus, että Hyvinvointisuunnitelma liitetään yhdeksi asiakirjaksi, joka vielä hyväksytään kunnanhallituksessa + kunnanvaltuustossa.

HyTe vastuutahot ja organisointi

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu yhteistyössä kunnan eri toimialojen ja muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

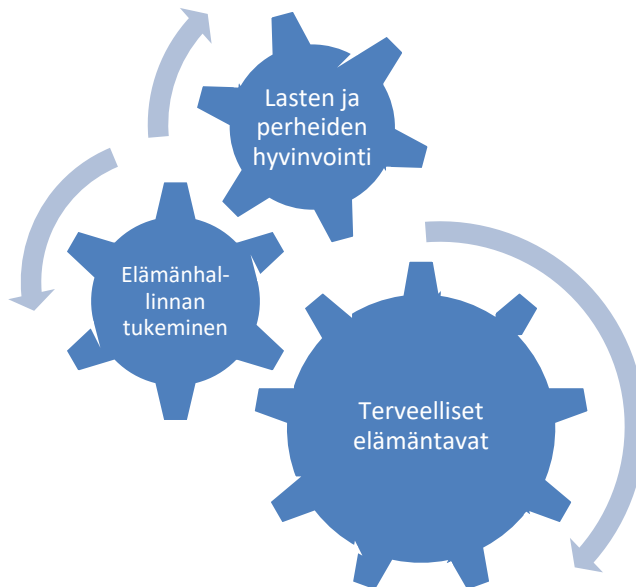
Sonkajärven kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen **koordinointi** on organisoitu seuraavasti:

Vastuutaho	Tehtävät	Kokoonpano
HyTe-ryhmä	Terveydenhuoltolaki 12 § mukaiset tehtävät	Työllisyyssihteeri (pj) Sivistystoimen esimies Varhaiskasvatuksen vastaava Kirjastonjohtaja/kansalaisopiston rehtori Nuoriso- ja liikuntas sihteeri Luottamushenkilöiden edustajat Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymän edustaja
HyTe-koordinaattori	Koordinoi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta ja toimii HyTe-ryhmän puheenjohtajana ja	

	sihteerinä. Hyte-koordinaattorina toimii työllisyssihteeri.	
Ehkäisevän päihdetyön vastuutoimielin ja yhdyshenkilö	Koordinoi kunnan ehkäisevää päihdetyötä. Vastuutoimielin on sivistyslautakunta ja yhdyshenkilö etsivä nuorisotyö.	
Kyläparlamentti	Toimii yhdistysten yhteistyöfoorumina. Kyläparlamentin toimintaa koordinoi palvelusihteeri/kyläasiamies.	Kylien ja yhdistysten edustajat Palvelusihteeri/kyläasiamies

Hyvinvointikertomus, edellisen valtuustokauden 2017-2021 arviointi ja yhteenveto

Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu kuntastrategiaan 2017-2021. Hyvinvointisuunnitelman mukaan Sonkajärven kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat lasten ja perheiden hyvinvointi, elämänhallinnan tukeminen sekä terveelliset elämäntavat.

Painopistealueet Pohjois-Savossa 2018-2021

1. Ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö
2. Riittävä toiminta- ja työkyky
3. Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen
4. Tapaturmien, väkivallan ja turvattomuuden ehkäiseminen

1. Ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö

- Vanhemmuus vahvistuu
- Ennaltaehkäistään nuorten riippuvuuksia ja alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä

- Lasten ja nuorten mielenterveys kohenee
- Aikuisten päihteiden käyttö ja riippuvuuksien aiheuttamat haitat vähenevät
- Aikuisten mielenterveysoireilu vähenee

2.toiminta- ja työkyky

- Edistetään hyvää ravitsemus- ja ruokakasvatusta ja ennaltaehkäistään ylipainoa kaikissa ikäryhmissä
- Liikunnan määrä lisääntyy kaikissa ikäryhmissä ja hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa harrastaa yhä useampi
- Työkykyisten ja työllisten (erityisesti nuorten) määrä kasvaa

3.Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

- Kukaan ei koe itseään yksinäiseksi
- Osallistavat toimintatavat ovat käytössä päätöksenteko- ja palveluprosesseissa
- Järjestö- ja harrastustoimintaan aktiivisesti osallistuvien määrä lisääntyy

4. Tapaturmien, väkivallan ja turvattomuuden ehkäiseminen

- Ketään ei kiusata
- Väkivaltaa tai sillä uhkailua ei sallita
- Koti – ja vapaa-ajan tapaturmat vähenevät (erityisesti ikäihmiset)
- Liikenneonnettomuudet vähenevät (moponuoret, juuri ajokortin saaneet, ikääntyneiden ajokyky, rattijuopumus)
- Terveellinen ja turvallinen ympäristö (rikokset, katuruvallisuus, melu, sisäilma, talous- ja uimavesi, ilmanlaatu)

Alla olevassa taulukossa esitetään Sonkajärven hyvinvointisuunnitelman 2017-2021 mukaiset tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja toteumat, joista muodostuu laaja hyvinvointikertomus.

Tavoite	Toimenpiteet	Toimielin	Tulosyksikkö/va stuuataho	Aikat aalu	Arviointitapa/mitt ari
1. Lasten ja perheiden hyvinvointi	1.1 Viskari-hanke (maksuton 20 h/vko varhaiskasvatus 5- vuotiaille)	Sivistyslautakun ta	Varhaiskasvatus	2018- 2019	Käynnistyi elokuussa 2018, Osallistumisaste 2018: 100 % (40 lasta). 2019: 100 % (28 lasta), 2020: Kevätkaudella 100 % (29) syyskaudella 96% 22 lasta
	1.2 Perheentalo –toiminnan (avoin kohtaamispaikka) käynnistäminen	Sivistyslautakun ta	Varhaiskasvatus	2019	Toimi Perhekerho- nimellä. 2017: kokoon- tumisista 32, osallistujia 520

				<p>henkilöä 2018: 18 kokoon- tumista, osallistujia 227.</p> <p>Molemmissa luvuissa on mukana myös Sukeva. Sukevan ryhmää ei pidetty enää syyskaudella 2018, koska ei ollut osallistujia.</p> <p>Perheentalo- toiminta käynnistyi vuonna 2019. Keskimäärin 22-26 kävijää/viikko.</p> <p>2020 Perheentalo toimi tammi- maaliskuussa kerran viikossa, kävijöitä 10- 22kävijää/kerta ja syksyllä 14 kertaa, kävijöitä 7- 20/kerta.</p> <p>Kevätkaudella 2020 Perheentalon tiloissa toimi avoin päiväkotit 1- 2 kertaa viikossa</p>	
	1.3 Moniammatillisten työryhmien toiminnan vahvistaminen (varhainen puuttuminen)	Sivistyslautakun- ta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	<p>Varhaiskasvatuksen ja koulutoimen henkilöstö, joka koulutettu lapset puheeksi – menetelmän käyttöön, % 100%</p> <p>Varhaiskasvatukses- sa olevien lasten huoltajia kohdataan päivittäin. Lasten varhaiskasvatussuu- nnitelmat tehtiin kaikille varhaiskasvatukses- sa oleville lapsille (100 %)</p> <p>”Lapset puheeksi”-</p>

					<p>menetelmä täydentää tarvittaessa varhaiskasvatussuunnitelman laadintakeskustelija</p> <p>Varhaiskasvatuksen erityisopettaja Veo toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, huoltajien ja yhteistyöverkoston kanssa.</p> <p>Veon palvelut kuuluvat kaikille varhaiskasvatukseen saaville lapsille (v. 2020 n. 120-130 lasta).</p> <p>Aktiivisemmin veo on vuonna 2020 työskennellyt varhaiskasvatustien henkilöstön tukena n. 50-55 lapsen asioissa.</p> <p>Lastensuojelun avoimuusohjelmien tukitoimien piirissä 0 - 17-vuotiaiden osuus, vertailu muihin Ylä-Savon SOTE-kuntiin, % 2017: 3,3 % 2018: 3,1 % 2019: 3,0 % 2020: ei tietoa saatavilla</p>
	1.4 Erityiskasvatuksen ja –opetuksen resursoinnin vahvistaminen	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	2019	varhaiskasvatuksen kiertävä erityisopettaja aloitti 1.8.2019.
	1.5 Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimissa.	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	Yrittäjäkylä-toimintaa järjestetään. Toteutui suunnitellusti joka vuosi

	1.6 Lapsiperheille sopivasta asuntotarjonnasta huolehtiminen	Kunnanhallitus	Sonkakoti Oy	2017-	<p>Asunnon saaneet asuntoa hakeneista 2018: 54 % (74/138) 2019: 59,1 % (75/127) 2020: 62,8% (91/145)</p> <p>Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat kaikista lapsiasuntokunnista % 2017: 34,1 % 2018: 31,9 % 2019: 28,5%, 2020: tietoa ei saatavissa</p>
	1.7 Tilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen (esim. päiväkodit, koulut, harrastuspaikat).	Tekninen lautakunta	Tilapalvelut	2017	<p>Tiloista on huolehdittu suunnitelmien ja tarpeen mukaan. Lista kunnostuskohteista on taulukon lopussa (*)</p>
	1.8 Monenlaisen osaamisen arvostaminen	Sivistyslautakunta		2017	<p>Kulttuuripalkinto jaetaan vuosittain sonkajärveläiselle yksityiselle henkilölle, yhteisölle tai ryhmälle, joka on omaperäisellä tavalla kehittänyt ja tuonut esille kotipitäjän kulttuuria, rikastuttanut kunnan kulttuurielämää tai ansioitunut kulttuuriperinteen tallentamisessa, ja tehnyt tätä kautta Sonkajärveä tunnetuksi. Palkintona rahapalkinto, Sonkajärvi-kivikello ja kunniakirja</p>

	1.9 Nuorille ja lapsille suunnattavat tapahtumat/retket	Sivistyslautakunta	Koulutoimi Nuoriso- ja liikuntatoimi Kulttuuritoimi Seurakunta Järjestöt ja yhdistykset	2017	Tapahtumien/retkien lukumäärä, vuosi 2018: 17 2019: 15 2020: 12
2. Elämänhallinnan tukeminen	2.1 Ikäihmisten päihteiden käytön ehkäiseminen, eläkkeelle siirtymisen tuki, mielekkään tekemisen mahdollistaminen	Sivistyslautakunta Vanhus- ja vammaisneuvosto	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Seurakunta Järjestöt ja yhdistykset	2017	Eläkeläisillä maksuton kuntosalin käyttö sekä Rutakolla, että Sukevalla on toteutunut. Kuntosalilla ollut myös ohjausta saatavilla. Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 65 vuotta täyttäneet vastaavanikäisestä väestöstä, % 2017: 14,0% 2018: 14,3 % 2019: 13,6% 2020: tilastoja ei saatavana Päihdesairauksien vuodeosastohoitoja ksot 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäisistä 2017: 11,1 % 2018: 4 % 2019/2020 tilastoja ei saatavana
	2.2 Kunnan työllistämistoiminnan jatkaminen ja kehittäminen	Kunnanhallitus	Yleishallinto/työllistäminen	2017	Työttömyys, % 2017: 13,7 % 2018: 11,0 % 2019: 9,8 % 2020: 13,6 % Pitkäaikaistyöttömyys, % 2017: 4,7 % 2018: 3,1 % 2019: 2,5 % 2020: 2,8 %

					<p>Nuorisotyöttömyys, % 2017: 15,7 % 2018: 10,0 % 2019: 5,8 % 2020: 11,9 %</p> <p>Työttömät työllistämistoimenpiteissä, lkm 2017: 35 2018: 43 2019: 64 2020: 75</p>
	2.3 Lasten ja nuorten tunne- ja itsesäätelytaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimessa	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2017	<p>Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus 2019:.. Kuraattori ja perheohjaaja pitävät Kaveri- ja tunnetaito –ryhmää alakoululaisille 2020: kuraattori järjesti säännöllisesti pienryhmätoimintaa alakoululaisille yhteistyössä perheohjaajan, psykologin ja opettajien kanssa.</p> <p>Muun käytettävissä olevan henkilöresurssin riittävyys</p> <p>2020 Poikkeusolojen erityistuellalla on varhaiskasvatukseen palkattu ylimääräinen henkilö syyskaudella</p> <p>2019: Syksyllä toinen neuvola-psykologi irtisanoutunut, eikä uutta ole saatu rekrytoitua, mutta palvelu onnistuttu tarjoamaan tarpeen mukaan.</p>

					<p>”Rölli-ryhmä” on toiminnassa</p> <p>2019: Mörköryhmä ja 2 tyttöryhmää. 2020: Poikien elämönhallintaryhmä toimi vuonna 2020 Tyttöryhmää ei ole ollut</p>
	<p>2.4 Oppimispolun turvaaminen (koulupudokkuuden ennaltaehkäiseminen), koulutyöntekijän työpanoksen suuntaaminen perusopetuksessa erityisesti 6.-9. luokkalaisiin</p>	<p>Sivistyslautakunta</p>	<p>Koulutoimi</p>	<p>2019</p>	<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17 - 24-vuotiaita vastaavanikäisestä väestöstä, % 2017: 6,7% 2018: 5,0 % 2019: 4,7% 2020: lukuja ei saatavana</p>
	<p>2.5 Toisen asteen opiskelijoiden tukeminen tutkinnon saavuttamiseen</p>	<p>Sivistyslautakunta</p>	<p>Koulutoimi</p>	<p>2019</p>	<p>Etsivän nuorisotyön resursointi</p> <p>2018: tavoitteena oli kokoaikainen etsivä nuorisotyöntekijä, ei ole toteutunut. 2019 oli 40 % etsivä nuorisotyöntekijä</p> <p>Vuonna 2020 oli 40 % etsivä nuorisotyöntekijä</p> <p>Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus</p> <p>Opintojen ohjausta annettu suunnitellusti. Opiskelijoilla on ollut mahdollisuus koulupsykologin ja -kuraattorin palveluihin</p> <p>2019: Koulutsemppari</p>

					<p>(60 %) 2020: Koulutsemppari (60%)</p> <p>Maaliskuussa 2020 kunnassa aloitti 50 % koulupsyykkari, jonka tehtäväkuvaan kuuluu koululaisten lisäksi nuorten (13-30 vuotta) matalan kynnyksen päihdetyö.</p>
3. Terveelliset elämäntavat	3.1 Koko perhe liikkuu (maksuttomat perhevuorot liikuntahallilla, liikuntasalissa ja jäähallilla)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2018	<p>Varatut perhevuorot, lkm</p> <p>2018: 6 vuoroa, noin 10 perhettä 2019: 9 vuoroa, 11 perhettä 2020: 11 vuoroa liikuntahallissa ja koulun salissa.</p>
	3.2 Liikuntahaasteet , esim. hiihtohaaste, pyöräilyhaaste)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2019	Haasteita on toteutettu lähes vuosittain
	3.3 Eri liikuntamuotojen kokeiluun kannustaminen: liikuntavälineitä lainaan kirjastolta (esim. maastopyörä, sup-lauta, sukset, lumikengät, sähköpyörä)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi Nuorisovaltuusto	2020	lumikengät ovat olleet lainattavissa
	3.4 Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnetään toiminta-avustuksia esim. välineiden hankintaan	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	<p>Myönnetyt avustukset, €/v</p> <p>2018: 21 350€ 2019: 18700 € 2020:* kts. kohta 3.5</p>
	3.5 Yleishyödyllisten yhteisöjen avustukset ja hankkeet	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	<p>Myönnetyt avustukset, €/v</p> <p>2018: 6 100€ 2019: 3800 € 2020: yht. 14000€</p>
	3.6 Liikuntapaikkojen käyttö maksutonta/edullista ja houkuttelevaa, mahdollista myös ilman liittymistä seuraan	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	<p>Liikuntapaikkojen käyttömaksut</p> <p>Ennallaan ja edulliset.</p>

	3.7 Varhaiskasvatuksen ja koulun ruokailusuositusten viestiminen vanhemmille	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	Huoltaja- ja kouluterveyskyselyt Varhaiskasvatuksessa lasten ruokailusuosituksista keskustellaan päivittäin ja vasu-keskusteluissa. Kouluruokatiimi aloittanut toimintansa vuonna 2018, mukana huoltajien edustus. Toteutui vuonna 2019 edellisvuoden tapaan
	3.8 Välipalan tarjoaminen koulussa kokeiluna	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	2018-2019	2018 Kokeilu tehty 2019: Toimintamallia jatketaan 2020: Välipalan tarjoaminen keskeytyi koronan vuoksi.

(*) kohta 1.7. Kiinteistöjen huollot ja korjaukset:

2017: Palveluskeskus Tuulikanteleen 1. ja 2. krs:n peruskorjaustyöt ja Nallelan laajennuksen muutostyöt.

Jyrkkäkosken Ruukin wc-rakennuksen työt. Onnelan käyttövesisaneeraustyöt valmistuivat heinäkuussa 2017. Sukevan yhteispalvelun wc-tilat valmistuivat vuoden 2017 loppuun mennessä.

2018: Kiinteistöt: Palautteiden perusteella kahdessa kiinteistössä (Yläkoulu ja Nallelan päiväkot) tehty rakennusosakohtaiset tarkastukset ja korjaustöitä. Mikäli sisäilmaongelmat eivät ole poistuneet, kohteisiin on pyydetty sisäilmaselvitys konsultin toimesta (2 kohdetta). Selvitys kohteista valmistuu 3 / 2019

Harrastuspaikat : Neljälle (4) leikkipuistolle tehty vuositarkastukset sekä kahdelle (2) lähiliikuntapaikalle. Syyskesällä korjattu vuositarkastuksen puutteita.

2019: Kiinteistöt: Koulukeskus ja Tuulikannel tehty rakennusosakohtaiset tarkastukset ja korjaustöitä.

Tuulikanteleen Nallelan sisäilmakorjaustyöt.

Sukevalla uusi, monipuolinen leikkipuisto Liikekeskuksen nurmialueelle

Harrastuspaikat: Neljälle leikkipuistolle ja yhdelle lähiliikuntapaikalle on tehty vuositarkastukset. Syyskesällä korjattiin puutteet kuntoon. Sonkajärven koulukeskuksen pihan lähiliikuntapaikka peruskorjattiin ja aluetta laajennettiin eri laitteilla.

2020 : Koulukeskuksen yläkoulun 1 – ja 2 - kerroksen luokkien sekä aula- ja ruokalatioiden ikkunoiden tiivistykset sekä molemmat portaikot. Samalla

Tehtiin koko yläkoulun ilmastoinnin säätö ja ilmamäärien tasapainotus ko.tiloissa. Koulun laitoskeittiössä toteutettiin muutoksia samalla kertaa

Sukevan yleisurheilukentän kevyempi peruskorjaus toteutui

Johtopäätökset ja yhteenveto vuosien 2017-2021 laajasta hyvinvointikertomuksesta.

Johtopäätöksenä valtuustokaudesta voidaan todeta, että Sonkajärven Hyvinvointi- ja Terveystyössä on saatu paljon hyvää aikaiseksi valtuustokauden ensimmäisinä vuosina. Mitattavia tuloksia ja indikaattoreita ei voida täysin verrata, koska vuosiin 2020-2021 vaikuttaa maailman laajuinen Korona- epidemia, joka rajoitti omalta osaltaan kunnissa tehtävää hyvinvointityötä. Useat kunnan työalat joutuivat mukauttamaan toimintaansa valtakunnan tasolta tulleiden ohjeiden mukaisiksi mm. kirjasto ja kunnan työpajat suljettiin ja koulut olivat pienen hetken etäopetuksessa.

Valtuustokauden aikana Hyvinvointiraportit päivitettiin vuosittain ja niihin lisättiin mitattavia asioita joka vuosi. Tästä syystä vuoden 2020 Hyvinvointiraportti on laajempi kuin tämä laaja Hyvinvointikertomus. Hyvinvointikertomukseen 2017-2021 on peilattu vain ne mittarit, jotka on määritelty hyvinvointisuunnitelmassa valtuustokauden alussa. Kokonaisuuden hahmottamisen kannalta on hyvä lukea myös vuoden 2020 Hyvinvointiraportti.

Valtuustokauden aikana toimi talouden tasapainottamisen työryhmä. Sen linjaukset näkynevät tulevilla valtuustokaudella, joten uusien HyTe- indikaattorien määrittelyssä on otettava huomioon kunnan uudet linjaukset sekä valtakunnalliset ja Pohjois- Savon alueelliset HyTe-indikaattorit. On myös varmistettava, että määriteltävät indikaattorit ovat sellaisia, että ne ovat mitattavissa